तर्हिमौढ्यमेवसुखदमित्याशंक्याह सुखमिति दुःखंअंतेयस्य उदर्कदुःखंमौढ्यसुखंनश्रेयइत्यर्थः आलक्ष्यंदुःखंचापिसुखोदयमितिपाठेसुखेष्वसक्तोदुःखादनुद्विग्नोदाक्ष्यंज्ञानसाधनानुष्ठानेउत्साहंश्रयेदि त्यर्थः आलस्यंदुःखंदाक्ष्यंसुखोदयमितिपाठेत्वालस्यंज्ञानसाधनेष्वप्रवृत्तिः दुःखंदुःखकरं भूतिरणिमाद्यैश्वर्यं श्रियाऋचःसामानियजूंषि साहिश्रीरमृतासतामितिश्रुत्युक्तयाविद्यया ॥ ३८ ॥ सुखदुःख साधनेप्रियाप्रिये हृदयेनहर्षशोकमयेनअपराजितःअवशीकृतः ॥ ३९ ॥ शोकेति शोकमूलानिइष्टवियोगादीनि भयमूलानिअनिष्टसंयोगादीनि आविशंतिस्वकार्योत्पादनेनव्याप्नुवंति ॥ ४० ॥ नपंडि तमित्येतद्विवृणोति बुद्धीति बुद्धिःग्रंथधारणसामर्थ्यंतद्वंतं कृतास्त्रतःसिद्धाप्रज्ञाऊहापोहकौशलंयस्यतं शुश्रूषुंशास्त्राभ्यासपरं अनसूयकंशास्त्रीयेर्थेदोषदृष्टिरसूयातद्रहितं दांतंजितबाह्येंद्रियं जितेंद्रियं जितचित्तं ॥ ४१॥ गुप्तंकामादिभ्योरक्षितंचित्तंयेनसःगुप्तचित्तः युक्तचित्तइतिपाठेप्रतीचियोजितचित्तइत्यर्थः अतएवउदयास्तमयज्ञं जगदुत्पत्तिलयस्थानंब्रह्मतज्ज्ञं युक्तचित्तत्वात् एतेनतरतिशोकमात्म

सुखंदुःखांतमालक्ष्यदुःखंदाक्ष्यंसुखोदयं॥ भूतिस्त्वेवंश्रियासार्धंदक्षेवसतिनालसे॥ ३८॥ सुखंवायदिवादुःखंप्रियंवायदिवाप्रियं ॥ प्राप्तंप्राप्तमुपासीतहृ दयेनापराजितः ॥ ३९ ॥ शोकस्थानसहस्राणिभयस्थानशतानिच॥ दिवसेदिवसेमूढमाविशंतिनपंडितं ॥ ४० ॥ बुद्धिमंतंकृतप्रज्ञंशुश्रूषुमनसूयकं ॥ दांतं जितेंद्रियंचापिशोकोनस्पृशतेनरं॥ ४१ ॥ एतांबुद्धिंसमास्थायगुप्तचित्तश्चरेद्बुधः॥ उदयास्तमयज्ञंहिनशोकःस्प्रष्टुमर्हति॥४२॥ यन्निमित्तंभवेच्छोकस्तापो वादुःखमेवच॥ आयासोवायतोमूलमेकांगमपितत्त्यजेत्॥ ४३॥ किंचिदेवममत्वेनयदाभवतिकल्पितं॥ तदेवपरितापार्थंसर्वंसंपद्यतेतथा॥ ४४॥ यद्यत्त्य जतिकामानांतत्सुखस्याभिपूर्यते॥ कामानुसारीपुरुषःकामाननुविनश्यति॥ ४५॥ यच्चकामसुखंलोकेयच्चदिव्यंमहत्सुखं॥ तृष्णाक्षयसुखस्यैतेनार्हतःषोड शींकलां॥ ४६॥

विदितिश्रुत्यर्थोदर्शितः उदयास्तमयेत्यतःप्राक् शुक्लकृष्णगतिज्ञंतंदेवासुरविनिर्गममित्यर्धंगौडाःपठंति तस्यार्थः शुक्लंसत्वंकृष्णंतमःताभ्यांप्राप्येगतीप्रकाशावरणकार्येमुक्तिसंसाराख्येतज्ज्ञं देवाःदानदया दिरूपाःसात्विक्यश्चेतोवृत्तयः असुराःराजस्यस्तामस्यः लोभमोहाद्यास्ताएवतासामुभयीनामपिविशेषेणनिर्गमोबहिर्भावोयस्मात्तं युक्तचित्तोहियोगबलेनमुक्तिसंसारयोस्तत्त्वंजानन्निरुद्धसदसद्वृत्तिर्ब्रह्मभू तोभवत्यतस्तंशोकोनस्पृशतीति ॥ ४२ ॥ यतःआयासस्तन्मूलंकारणंआयासादेः एकांगंशरीरैकदेशभूतमपित्यजेत्किमुतधनदारादि ॥ ४३ ॥ दारादौममतैवानर्थहेतुःप्रत्युततत्त्यागएवसुखकरइत्याहद्वा भ्यां किंचिदेवेति ॥ ४४ ॥ कामानांविषयाणांमध्ये ॥ ४५ ॥ वैराग्यंस्तौति यच्चेति लोकेमानुषेदिव्यंस्वर्गभवं तृष्णाक्षयोवैराग्यं ॥ ४६ ॥

Digitized by Google